

Tilsynsbesøg på Fænøsund Friskole 2018-2019

Som tilsynsførende på Fænøsund Friskole er det min opgave at føre tilsyn med

- Elevernes standpunkt i dansk, regning/matematik og engelsk.
- At skolens samlede undervisningstilbud, ud fra en helhedsvurdering, står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.
- At vurdere, om skolen forbereder eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre og bidrager til deres demokratiske dannelse.
- At undervisningssproget er dansk, og skolelederen både behersker dansk mundtligt og skriftligt.
- Føre tilsyn med skolens donationer.

(Bekendtgørelse om valg af tilsynsførende ved friskoler og private grundskoler)

Udgangspunktet for vurderingen er standpunktet for eleverne som helhed, samt undervisningen generelt, og ikke den enkelte elevs standpunkt.

- Tirsdag den 28. august 2018 mødtes jeg med skoleleder Dorte Rud Jager Moubøe og aftalte fokus på tilsynet, samt afklarede forventninger til samarbejdet. Jeg foretog tilsynet torsdag den 30. oktober 2018 og mandag den 28. januar 2019.
- Jeg har besøgt 0.-1.kl, 4.kl, 5.kl, 6.kl, 7.kl, 8.kl og 9.kl, samt deltaget i et bestyrelsesmøde tirsdag den 19. juni 2018, hvor vi har drøftet tilsynet.
- I år har jeg i samråd med skolelederen, udover det obligatoriske tilsyn, valgt at fokusere tilsynet på fremmedsprogundervisningen.
- Sammen med ledelsen er der udarbejdet en plan for tilsynet. Inden besøget har lærerne sendt korte beskrivelser af den planlagte undervisning. Desuden har jeg haft adgang og læst alle årsplanerne for de respektive fag og klasser. Efter timerne har jeg haft samtaler med de pågældende lærere.
- Efter hvert tilsyn har jeg haft møde med skolelederen, hvor vi har drøftet dagens observationer.
- Derudover har jeg gennemgået skolens hjemmeside for undervisningsmiljøundersøgelsen, som skal gennemføres hvert tredje år og som derfor er gennemført dette skoleår. Den vil blive gennemgået i rapporten som et selvstændigt punkt. Hele undersøgelsen kan ses på skolens hjemmeside.
- Alle fagplaner henviser til de nyeste af Folkeskolen. I dette skoleår er der blevet arbejdet på en ny fagplan i fortælling, men den er ikke færdig på indeværende tidspunkt. Ligeledes arbejdes der også på en fagplan for drama til 1.-9.kl. Jeg har gennem årene overværet særdeles kvalificeret undervisning på de forskellige årgange i begge fag, men det er en tidskrævende opgave at lave fagplaner, der dels dækker så mange årgange og dels skal udarbejdes helt fra bunden, da man ikke kan sammenligne med Folkeskolens Fælles Mål.

Det faglige tilsyn

Morgensang

Dagen indledes med en 2 sange og der fortælles om Isfuglen. To elever har fødselsdag og fejres med sang og et kort "interview", hvor der spørges til morgenen. Der vises opmærksomhed for den enkelte, eleverne øver sig i at lytte og man viser hinanden opmærksomhed ved bl.a. at synge for hinanden, samtidig med, at de lærer at stå foran andre.

Fortælling

0.-1.klasse er samlet i dramalokalet. Børnene sidder forholdsvis stille på deres pladser, mens der holdes mandtal. Fortællertimen indledes med, at et stearinlys tændes, hvilket er en rituel indledning til fortællingen, som fortælles med en varieret tone og tempo. Læreren kommer omkring eleverne og handler om en far, der er alkoholiker. Det er et svært emne, som behandles med indlevelse og respekt og overlader tolkningen til eleverne. Det er et uddrag af ungdomsbogen "Karl's kabale", men får sit eget udtryk, der er tilpasset elevernes alder.

Dansk 8.kl

Temaet for arbejdet er TV-serien "Matador".

Timen indledes med en ordstafet, drenge mod piger med udtryk fra besættelsestiden. Der er meget aktivitet, mange får talt om emnet. Bagefter samles der op på de forskellige ord og deres betydning. Eleverne øver sig i at argumentere for deres ord.

Matematik 4.kl

Der er også meget ryddeligt i klassen, skolens værdiord "KRAFT" hænger alle steder og eleverne er fortrolige med ordet og dets betydning. Eleverne arbejder med statistik og laver tælletræ. Efter at have arbejdet i deres matematikbog, skal de i gang med et matematik-spil, hvor de arbejder med chancer og sandsynlighed. De har nemt ved at bruge og forklare fagudtryk. De bliver fordelt i mindre grupper, efterhånden som de er færdige med deres opgaver. Det hele foregår stille og roligt, eleverne er fortrolige med både spillet og arbejdsformerne.

En af eleverne melder sig ud af spillet, men læreren sørger for at få ham tilbage igen. Derefter samles der op på temaet, der tales om emnet, eleverne bruger relevante fagudtryk og kan også forklare dem, når der spørges efter deres betydning. De skal gøre rede for, hvorfor det er mere sandsynligt at få summen 7 med to terninger end at få f.eks. 2, 11 eller 12.

De skal nu lave et spil med regler og et navn. Sandsynlighedsregningen bruges til at regne ud, om reglerne er rimelige. Arbejdet foregår på et højt abstrakt niveau, hvilket lykkes for nogle elever, men andre må give op. Læreren er dog til stede og forsøger at bruge det lærte i samtalen med disse elever. Da timen er ved at være færdig, hjælper eleverne med at pakke det hele sammen. Det hele foregår i ro med plads til en passende "arbejdsuro" uden at det forstyrrer eleverne.

Matematik 5.kl

Klassen har lavet en afleveringsopgave, som er blevet rettet og nu gennemgås i fællesskab, hvor der er fokus på, hvordan og hvorfor de har regnet opgaven som de har. Der tales også om forudsætninger for udregningen, samt benævnelser. Elever bruger relevante fagudtryk og mindes også om det af læreren. De skiftes til at vise, hvordan de løser opgaverne foran resten af klassen. Der er en positiv stemning, samtalen fylder og mange byder ind med svar.

Eleverne har skuffer til bøger og hæfter, de fremstår ryddelige og roder ikke. Alle sidder med en af skolens bærbare, hvilket letter arbejdet og hjælpen, når en elev skal have hjælp af de andre elever eller læreren, fordi alle er fortrolige med hard- og software.

En opgave vises på smartboardet, bagefter skal de hente den på et fællesdrev og løse den på deres bærbare. Eleverne skal programmere små opgaver, hvor de ved hjælp af nogle variabler skal sætte nogle dele sammen. Opgaven er formuleret, men de skal selv finde ud af programmeringen. Elevernes skal ikke skrive koder, men sætte grafiske elementer sammen, hvor man straks kan se om det lykkedes eller ej. Drengene og pigerne er fortrolige med kodningen og virker ikke hæmmede ved udsigten til at gå i gang. Arbejdet er legende og eksperimenterende.

Timen slutter af med en fælles refleksion over, hvad de har lært af programmeringen.

- De bruger fagudtryk som y - og x -aksen og giver udtryk, at det er sjovt.
- De lærer det ikke nødvendigvis bedre, men mere afvekslende.

Mange byder ind og de er gode til at hjælpe hinanden. De har en diagnostisk matematikprøve 1-2 gange årligt.

Projektfremlæggelse 8.kl

Små grupper fremlægger deres projektopgave og nogle 8.klasses elever har arbejdet med seksualitet, hvor de bl.a. kommer ind på homoseksualitet og hatecrime. Deres produkt er en informativ folder og de viser en video, som de ikke selv har lavet, for at anskueliggøre deres problemstilling.

De skiftes til at sige noget, men der er noget forskel på, hvor meget de hver især siger. Bagefter er der mulighed for, at de andre elever kan spørge og her er talelysten højere og gruppen forsøger at svare for sig. Projektopgaven bærer præg af, at den har mere karakter af at være indholdspræget end problemorienteret, hvilket læreren er opmærksom i samtalen efter timen. Det er problemorienteringen, der udfordrer eleverne mest og der vil være fokus på denne del af opgaven i det forberedende arbejde til projektopgaven i 9.kl.

Samfundsfag 7.kl

Det overordnede tema for forløbet er liberalisme, konservatisme og socialisme.

Der tales om løn og adgangskrav til uddannelser. Læreren stiller hele tiden spørgsmål, der udfordrer elevernes indlæg. Det foregår i en respektfuld atmosfære, eleverne føler sig ikke angrebet eller udfordret, men tager "handsken" op og svarer efter bedste evne. De begynder også at diskutere indbyrdes og læreren holder gryden i kog og sørger for at holde meningsudvekslingen på rette vej med sin sokratiske spørgeform. Mange elever deltager og set i lyset af, at det er 7.time, så fremstår eleverne "friske". Eleverne er gode til at relatere til den selv og læreren sørger for at inddrage de forskellige politiske syn, der ligger bag. Flere elever giver udtryk for, at det nok er derfor de skal arbejde med ideologier.

Tilsynet har gennemgået årsplanerne for dansk, matematik og samfundsfag i de respektive klasser og vurderer, at de sammen med den overværede undervisning danner grundlag til at vurdere, at de står mål med undervisningen i samme fag i Folkeskolen.

Det faglige fokus: Fremmedsprogsundervisning

I fagplanen for engelsk og tysk fremgår det, at undervisningen indeholder et mundtlig, et skriftlig og et kultur- og samfundsperspektiv, samtidig med, at der foregår en progression. I engelsk fra 0.-3.kl, hvor eleverne kan deltage i korte og enkle samtaler om konkrete hverdagsemner på engelsk, til at de i 4.-6.kl kan deltage i kortere samtaler og give korte sammenhængende fremstillinger af almindelige situationer og emner på engelsk til kunne foretage længere spontane samtaler og argumentere for egne synspunkter på engelsk. I det skriftlige arbejde skal de kunne forstå og skrive hyppige ord og udtryk samt korte tekster om hverdagsemner på engelsk i 0.-3.kl til at forstå og skrive kortere tekster i forskellige genrer på engelsk på mellemtrinnet og i overbygningen forstå og skrive længere sammenhængende tekster med forskellige formål på engelsk.

Mht. samfundsforhold skal de kunne indgå i enkle kulturmøder ved brug af forskellige medier i indskolingen og kunne agere selvstændigt i internationale kulturmøder på baggrund af forståelse af kulturelle og samfundsmæssige forhold på mellemtrinnet og ende med at agere selvstændigt i internationale kulturmøder på baggrund af forståelse af kulturelle og samfundsmæssige forhold.

Der findes en lignende progression i tysk, der dog afspejler, at eleverne kun har tysk fra 5.kl. Opdelingen er derfor rettet mod 5.-7.kl og 8.-9.kl.

Hvert af de tre perspektiver indeholder yderligere delmål, som det vil gå for langt at beskrive i rapporten, men tilsynet har i de respektive klassers årsplaner i engelsk og tysk fundet henvisninger til Folkeskolens Fælles Mål.

Engelsk 4.kl

Eleverne har lavet sætninger på engelsk, som de skal sammenligne med nogle, de lytter til via smartboardet. Der tales lidt om accenten, der er skotsk. Eleverne kommenterer på opgaven. Der er arbejdsro, alle sidder med en bærbar computer og de læser op på skift. Flere melder sig for at få lov til at læse op.

Udtaleregler repeteres, hvor det giver mening. Derefter skal de læse op for hinanden på skift, mens læreren går rundt og lytter til dem. De har forberedt sig på dialogerne derhjemme fra, hvor de har skrevet dem i deres hæfter. Der foregår en livlig dialog hos de fleste par.

Der er lyst i rummet, relevante plakater med fagligt indhold pryder væggene – også skabe og hylde. Tonen er anerkendende, men læreren går også i rette med en elev, da vedkommende ikke har fortalt om manglende lektier.

De lytter til en ny tekst, hvor de skal gætte, hvad de tror, der sker på engelsk. Der samles op på klassen, på engelsk og dansk. Sidstnævnte er for at sikre, at eleverne med forståelsesproblemer ikke mister tråden eller opmærksomheden. Eleverne virker meget sikre i deres sprog og virker heller ikke bange for at gætte. Når der spørges om noget, er der mange der melder sig.

Udtaleregler af bogstaver, som tidligere har været gennemgået gennemgås med udgangspunkt i teksten og elever kommer med eksempler på dobbelt-e.

Udtalen overdrives for at fremme forståelsen, eleverne er med på den. De opfordres hele tiden til at komme med bud på, hvordan den engelske udtale siges på dansk. Næsten alle deltager. Læreren kommer også ind på tungens stilling ved de forskellige lyde. Det er imponerende, hvor meget der nås på 45 minutter, uden at det sjuskes igennem.

Engelsk 6.kl

Læreren indleder med en tydelig beskrivelse af timens forløb på engelsk. Det oversættes senere til dansk. Eleverne skal på skift fremlægge en boganmeldelse på engelsk. De fleste har ikke noget manuskript, men taler frit med bogen i hånden. Det foregår sikkert, der er en pæn udtale og sætningerne er lange. Derefter er der feedback på eleven fra klassen, hvor læreren hele tiden sørger for at hjælpe de andre elever med at blive mere specifikke, når de siger, at det var godt – så spørges der ind til, hvad der helt præcist var godt. Nogle gange udvikler der sig også en samtale mellem læreren og den elev, der står for bogpræsentationen, hvilket træner dem i fri mundtlig samtale, øver strategier, når de mangler et ord eller ikke forstår et spørgsmål.

Den sidste elev er ikke så sikker og var måske ikke forberedt så godt, som hun kunne være, men læreren hjælper med f.eks. de ord der mangler eller får andre elever til at hjælpe med.

Engelsk 8.-9.kl

Der er meget ryddeligt i klassen. Der hænger faglige sedler/plakater, der enten understøtter forskellige faglige temaer som f.eks. grammatik eller også er det elevproduktioner, der tillægges værdi, idet de er sat op på en måde, så de også får et æstetisk udtryk.

En lærer er syg, hvilket er årsagen til, at klasserne er lagt sammen og kun har en lærer.

Timen indledes med informationer om terminsprøven.

Klasserne skal arbejde med en opgave, som er delt ud inden timens begyndelse. Teksten handler om kendte amerikanere der repræsenterer "den amerikanske drøm". De skal skrive et essay om en person.

De to klasser fordeler sig i mindre grupper og skal læse & skrive. Det falder ikke alle lige nemt, at skulle arbejde på egen hånd.

Tysk 7.kl

Timens plan præsenteres ved begyndelse på tysk. De skal se en lille film og at finde vej. Derefter skal de gå i grupper, skrive turen ned og reflektere over det lærte.

Nu kommer der en lyttetekst, hvor de skal arbejde 2x2 med et bykort.

Læreren udtaler senere i en samtale, at det er et godt lærebogssystem, fordi der er meget fokus på forskellige samarbejds måder og former, hvilket igen inspirerer/tvinger eleverne til at få brugt sproget. Det understøttes også med observationer af elever i timen, der både spørger og tilsyneladende ikke synes at være tynget af for store korrekthedskrav.

Samlet vurdering af fremmedsprogs-undervisningen:

I undervisningen og i årsplanerne er der observeret en opmærksomhed fra lærerne på Folkeskolens Fælles Mål mht. delmål som f.eks. at eleverne har kendskab til faste fraser og sprog mønstre, at de arbejder med visuel støtte af deres lytteforståelse, at de har viden om nøgleord og sprogstrategier. De arbejder med forskellige sproglige virkemidler som præsentation, diskussioner og møder også kommunikationsstrategier som at mime, bruge kropssprog og er også fortrolig med sproglæringsstrategier som at bruge omskrivninger eller omformuleringer. De arbejder med forskellige genrer på forskellige platformer som smartboard, bærbare og i analog form, samtidig med, at samfunds- og kulturforhold inddrages med henblik på at lære om andre kulturer, så de også bliver bevidste om egen kultur. Det kræver et vedholdende arbejde hos lærerne med indarbejdelse af gode arbejds- og studievaner, faste strukturer og stor tålmodighed, så elever bliver ved med at bevare lysten til at kaste sig ud i nye fremmede sprog.

De timer, som tilsynet overværede, har været varierede med brug af mange arbejdsformer, forskellige digitale hjælpemidler, med et tydeligt didaktisk sigte og sproglig progression i trygge rammer, samtidig med, at eleverne er blevet udfordret på behørig vis af lærere, der fremstår som gode eksempler på dygtige fremmedsprogsbrugere.

Det forekommer også, at det afhænger af den enkelte lærers egne prioriteringer mere end en fælles vedtagelse. Heldigvis virker det som om der er mere eller mindre konsensus om undervisningens indhold,

form og struktur, men det vil styrke fremmedsprogene yderligere, hvis der er et fælles fagligt forum for fremmedsproglærerne, hvor man kan aftale progression i f.eks. grammatik, gløseindlæring, arbejdsformer, temaer og strategier. Dette hjælper også nye lærere, hvis denne røde tråd er mere defineret og udtalt, samt genstand for en evaluering og vurdering. I år har der været nedsat et fagudvalg i engelsk, men på grund af sygdom har det ikke været muligt at komme i gang med dette udviklingsarbejde. Det prioriteres dog også til næste år.

Det ændrer dog ikke ved, at fremmedsprogsundervisningen vurderes til at stå mål med Folkeskolens.

Konklusioner

Psykisk miljø

- Som altid er det rart at komme på skolen, fornemme den gode stemning og møde engagerede og velforberejede lærere, der brænder for deres fag, og som har gjort sig nogle faglige og didaktiske overvejelser afstemt efter eleverne.
- Der bliver talt ordentligt til eleverne og eleverne imellem.
- Hvert 3.år skal der foretages en undersøgelse af undervisningsmiljøet og i dette skoleår blev den foretaget den 13/11 2018. Den kan læses på skolens hjemmeside og det er interessant læsning. Den er opdelt i en for 0.-3.kl og en for 4.-9.kl.
- 0.-3.kl: Svarprocenten er temmelig lav 38%! Eleverne i indskolingen skulle i modsætning til de andre elever svare på spørgeskemaet hjemmefra, måske er det forklaringen. 65% er meget glade for at gå i skole og 35% er lidt glade, mens 85% er meget glade for deres klasse og 84 opfatter at de andre børn kan lide en. 85% er meget glade for deres lærere og 81% synes, at lærerne er gode til at hjælpe. Kun 4% synes, at timerne er kedelige. Generelt er der en tydelig overvægt af positive svar.
- 4.-9.kl: Svarprocenten er væsentligt højere, 88%, selv om 9.kl ikke deltog. Svarene er mere nuancerede eller måske, ikke helt så jublende høje som i indskolingen. 79% er dog glade for at gå i skole og 85% oplever klassekammeraterne som venlige og hjælpsomme. Der er kun meget få, der er blevet mobbet, 4%, ligesom der også er meget få, der selv synes, at de klarer sig dårligt i skolen. Det slår mig, 12% aldrig kan koncentrere sig i undervisningen, men 79% synes, at lærerne er gode til at hjælpe eleverne.
- Undersøgelsen er blevet drøftet på lærermøder og i det pædagogiske udvalg, lige som der er foretaget tiltag, hvor det har givet anledning til opmærksomhed.

Fysisk miljø

- Klasseværelserne er arbejdsrum, hvor der er gjort overvejelser over hvad der hænger på væggene i form af hjælpemidler og elevproduktioner. Der er et tydeligt æstetisk udtryk i de fleste klasser og i fællesarealerne. Det er også en måde at markere over for omgivelserne og sig selv, hvad der er vigtigt.
- I undervisningsmiljøundersøgelsen synes 80% af eleverne at udeområderne er gode og 86% synes godt om lokalerne. Til gengæld er der ikke høje tanker om toiletterne, bortset fra 8.kl, hvor 39% synes, at de er pæne.

- Det er også interessant, at pigerne vurderer skolens fysiske og æstetiske omgivelser mere positive end drengene.

Dansk som undervisningsprog

- Der bliver talt dansk i undervisningen og skolelederen behersker dansk i både skrift og tale.

IT

- Smartboards bliver brugt i udpræget grad, ligesom digitale databaser som Clio-online, hvor det giver mening.
- Der er købt 60 Chromebook-bærbare, som eleverne fra 4.-6.kl har fået udleveret. De har lånt den på samme måde, som hvis de lånte en bog.
- Eleverne fra 7.-9.kl skal selv medbringe computer.
- Der er også klassesæt Ipad til lillegruppen på 20 stk.

Skolen forbereder eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre og bidrager til deres demokratiske dannelse.

- Jeg har oplevet eleverne bliver inddraget i evalueringen af timerne, i planlægningen og udførelsen af undervisningen på alle klassetrin. Der foregår en ligeværdig diskussion/samtale eleverne indbyrdes og med læreren om relevante emner af både faglig og social karakter. Eleverne har også indflydelse på aktiviteter uden for den formelle undervisning, som f.eks. hvordan morgensangen skal være.
- Skolen har et elevråd, FEMU, hvor elevrepræsentanter fra 4.-9.kl mødes. De har i år arrangeret en fastelavnsfest for mellemtrinnet og overbygningen, der blev afholdt med stor succes.
- I undersøgelsen af undervisningsmiljøet springer det i øjnene, at 48% af indskolingseleverne ikke mener, at de er med til at bestemme noget i timerne. Det er måske et emne, der kunne tages op i klasserne eller i FEMU. Måske tænker børnene medbestemmelse, som at have direkte indflydelse på undervisningen, men ikke på samtalen, om man skal det ene eller andet, som jeg ofte oplever. I 4.-8.kl er oplevelsen den samme, men 65% oplever dog, at lærerne bruger deres ideer i undervisningen. Det kan også ses som et udtryk for, at lærerne er særdeles bevidste om formål og mål med undervisningen og derfor også har en tydelig plan, som de er særdeles kompetente til at præsentere for eleverne ved timens begyndelse. Det er i hvert fald et tema.
- Sidstnævnte ændrer dog ikke ved, at jeg på alle mine besøg har mødt engagerede elever, der ikke har været bange for at tage ordet eller for at give udtryk for deres holdninger, lige som lærerne også gør en stor indsats for at få eleverne til at deltage i samtaler og diskussioner. Frihed til at tale og mene noget, kan også være frihed til nogle gange ikke at sige eller mene noget.

Evaluering

- Sidste år blev ansvarlighed evalueret på lærermøder og teammøder ved slutningen af skoleåret..
- I år var evalueringsspunkterne fællesskab og trivsel, men er endnu ikke evalueret..

Donationer

- Skolen har ikke modtaget nogen donationer over 20.000 kr.

Samlet vurdering

På baggrund af mit tilsyn kan jeg konkludere at undervisningen i dansk, matematik, samfundsfag, tysk og engelsk står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. Jeg har haft samtaler den enkelte elever, den enkelte lærer og skolens ledelse om undervisningens indhold. Skoledagen lever op til folkeskolens fælles mål på mange måder, hvor følgende elementer blandt andet indgår: Variation af undervisningsmetoder, stor opmærksomhed på de æstetiske fag, høj elevinddragelse og stor faglig bevidsthed. Skolens undervisning bliver udført i en tryk ramme, hvor der er respekt og anerkendelse for den enkelte elevs personlighed, og faglige niveau. Jeg vurderer også, at Fænøsund Friskole i hele sit virke forbereder eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre, samt udvikler og styrker elevernes demokratiske dannelse og deres kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene. Alt dette giver de bedste muligheder for, at det enkelte barn er godt rustet til job og uddannelse, samt til sit liv fremover.

Dette er min sidste tilsynsrapport og jeg vil gerne takke børn, forældre, bestyrelse, Dorte og lærerne for den tillid og åbenhed I har vist mig. Jeg har nydt de mange besøg og glæder mig til at aflevere stafetten videre til Marieke.